

Prop. 93 S

(2009–2010)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet for 2010 under Kommunal- og regionaldepartementet (rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg)

*Tilråding fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet av 19. mars 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning og sammendrag

Rentekompensasjonsordningen for kirkebygg innebærer at det innenfor en nærmere fastsatt investeringsramme kan gis tilskudd over statsbudsjettet til istandsetting av kirker, tilsvarende en normert rente på investeringskostnaden. Kompensasjonsordningen ble etablert i 2005 med en investeringsramme på 500 mill. kroner. Senere er investeringsrammen økt. Gjennom en økning av rammen med 1,2 mrd. kroner i statsbudsjettet for 2009, jf. Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 (2008-2009) og St.prp. nr. 37 (2008-2009), var samlet investeringsramme under ordningen kommet opp i 2,5 mrd. kroner. Statens tilskudd under ordningen bevilges under Kommunal- og regionaldepartementets budsjettområde, jf. kap. 582, post 61.

Formålet med rentekompensasjonsordningen for kirkebygg er å stimulere til istandsetting og sikring av kirker, kirkenes utsmykning og inventar.

Den økte investeringsrammen i 2009 var ikke disponert fullt ut ved utgangen av året. I Prop. 61 S (2009-2010) *Ny saldering av statsbudsjettet 2009*, jf.

omtalen under Kommunal- og regionaldepartementet, heter det:

«Rentekompensasjonsordningen for kirkebygg skal stimulere til sikring og bevaring av kirker, kirkenes utsmykning og inventar. Samlet investeringsramme siden oppstart av ordningen i 2005 utgjør 2,5 mrd. kroner. I statsbudsjettet for 2009 er det vedtatt en investeringsramme på 1,2 mrd. kroner. Anslagsvis 200-300 mill. kroner av investeringsrammen for 2009 vil ikke bli benyttet. Regjeringen vil tidlig i 2010 komme tilbake til Stortinget angående udisponert ramme i 2009 innenfor rentekompensasjonsordningen for kirkebygg.»

Udisponert del av investeringsrammen utgjorde om lag 500 mill. kroner ved utløpet av 2009. Stortingsvedtaket om den økte investeringsrammen for 2009 gir ikke adgang til å benytte udisponert ramme neste budsjettår. Det er fortsatt stort behov for å stimulere til sikring og istandsetting av kirkebyggene. Departementet foreslår en investeringsramme for 2010 tilsvarende den udisponerte rammen i 2009 på 500 mill. kroner.

For bevilgningen i saldert budsjett 2010 under kap. 582, post 61 er det lagt til grunn at hele investeringsrammen for 2009 ble benyttet, med en budsjettmessig helårseffekt i 2010. Bevilgningsbehovet i 2010 reduseres med 14,7 mill. kroner som følge av at hele investeringsrammen likevel ikke ble disponert fullt ut i 2009. En økning i investeringsrammen i 2010 på 500 mill. kroner vil få en budsjettmessig halvårseffekt i 2010, og vil isolert sett innebære et merbehov på 7 mill. kroner. Samlet sett vil dette innbære et mindrebehov på anslagsvis 7,7 mill. kroner i 2010. Departementet foreslår etter dette at bevilgningen på kap. 582, post 61 nedjusteres med 7,7 mill. kroner, fra 69,1 mill. kroner til 61,4 mill. kroner.

2 Kirkebyggene og vedlikeholdssituasjonen

Det er kommunene som har det økonomiske ansvaret for vedlikehold og drift av kirkebyggene, jf. lov 7. juni 1996 om Den norske kirke (kirkeloven) § 15. Kirkene eies av menighetene (soknene) og forvaltes av de kirkelige fellesrådene på vegne av menighetene.

Det har fra statens side over flere år vært iverksatt tiltak for å stimulere til god forvaltning av kirkebyggene. Tiltakene er basert på at kirkebyggene er et ansvar for lokalsamfunnet. Utover den generelle styrkingen av kommuneøkonomien, har innsatsen omfattet tiltak spesielt innrettet mot kirkebyggene, bl.a. ved etablering av en sentral forsikringsordning for kirkene og etablering og drift av en kirkebyggdatabase som benyttes av kirkeeierne i den løpende drift og forvaltning av kirkebyggene. I tillegg er det gjennomført tiltak for bedre energiøkonomisering og for brann- og innbruddssikring. Det viktigste tiltaket for å komme i møte kirkenes sikrings- og istandsettingsbehov, er rentekompensasjonsordningen. Stavkirkene er omfattet av et eget istandsettingsprogram under Miljøverndepartementet og Riksantikvaren. For en nærmere omtale av innsatsen overfor kirkebyggene, vises til Kultur- og kirke departementets budsjettproposisjon for 2010 og omtalen under kap. 340, post 72.

Av landets rundt 1620 kirkebygg er nær 1000 kirker fredet eller har status som kulturhistorisk verdifulle kirker. Mange av kirkene er godt vedlikeholdt og i god stand, mens andre kirker er preget av et betydelig vedlikeholdsetterslep med et stort istandsettingsbehov.

I 2004 beregnet Riksantikvaren at istandsettingsbehovet for de kulturhistorisk verdifulle kirkerne var på rundt 3,2 mrd. kroner. KA Kirkelig ar-

beidsgiver- og interesseorganisasjon beregnet istandsettingsbehovet for de øvrige kirkene til rundt 2 mrd. kroner. I tillegg har KA kostnadsberegnet ombygging og oppgradering av alle kirker til vel 3 mrd. kroner. Det er ikke senere gjort tilsvarende beregninger, men KA foretok i 2005/2006 en tilstandsvurdering av kirkebyggene, basert på en gjennomgang av de fleste av landets kirker. Rapporten viste at ca. en tredjedel av kirkene hadde vedlikeholdsmangler av vesentlig omfang. I slutt-rapporten for prosjektet, som forelå i 2007, heter det bl.a.:

«Vedlikeholdsinnsatsen må intensiveres for å opprettholde kirkenes tilstand og verdi på lang sikt, og det må skje raskt og målrettet hvis ikke uerstattelige kulturskatter skal forfalle og forsvinne.»

I regi av KA gjennomføres nå en tilsvarende undersøkelse av kirkenes vedlikeholdstilstand, sammen med en omfattende kontroll bl.a. av brann- og innbruddssikkerheten i alle kirkebygg.

3 Rentekompensasjonsordningen for kirkebygg

3.1 Formål og retningslinjer

Formålet med rentekompensasjonsordningen er å stimulere kommuner og kirkeiere til sikring og bevaring av kirkebyggene, kirkenes utsmykning og inventar. Ordningen omfatter menighetskirkene i Den norske kirke, jf. kirkeloven § 17. Kirker som er fredet eller verneverdige har prioritet under ordningen.

Rentekompensasjonsordningen budsjetteres under Kommunal- og regionaldepartementet og administreres av Husbanken. Kompensasjonen (tilskuddet) beregnes tilsvarende rentene for et serie-lån i Husbanken med 20 års løpetid, inklusive 5 års avdragsfri periode, og med den til enhver tid gjeldende flytende rente. Husbanken gir forhåndstil-sagn til godkjente prosjekter. Utbetaling av kompensasjonen skjer etter at tiltakene er gjennomført og ved særskilt søknad til Husbanken.

3.2 Prosjekter og tiltak som omfattes av ordningen

Eksempler på tiltak det kan gis rentekompensasjon til, er restaurering og istandsetting av gulv, vegger og tak, konservering, restaurering og istandsetting av inventar og utsmykning, reparasjoner av fundament og grunnmur, dreneringsarbeid, overflatebe-

handling inn- og utvendig når dette er begrunnet i en ekstraordinær vedlikeholdsinnsats, tiltak for brann- og tyverisikring og for bedre og sikrere energiforbruk. Tiltakslisten er omfattende og er utformet i samarbeid med ulike fag- og antikvariske miljøer.

Det gis ikke rentekompensasjon for prosjekter som gjelder ordinært vedlikehold, da formålet er å innhente vedlikeholdsetterslep og å sette bygninger og inventar tilbake i opprinnelig stand. I 2006 ble det ekstraordinært avsatt 50 mill. kroner av investeringsrammen til to nye kirkebygg, Geilo kulturkirke og ny kirke i Alta (Nordlyskatedralen).

I 2007 ble det innført en tilskuddsordning fra Opplysningsvesenets fond forbeholdt istandsetting av de eldste kirkene, dvs. kirker bygget før 1650. Ordningen ble i 2008/2009 stilt i bero på grunn av fondets økonomiske situasjon. De eldste kirkene ble samtidig omfattet av rentekompensasjonsordningen på vanlig måte, jf. St.prp. nr. 67 (2008-2009).

3.3 Investeringsrammen

Investeringsrammen for rentekompensasjonsordningen representerer den samlede beløpsgrensen for istandsettingsprosjekter som kan godkjennes under ordningen. Ved etableringen av ordningen i 2005 var investeringsrammen 500 mill. kroner. Rammen ble relativt raskt disponert fullt ut, og den ble utvidet med 500 mill. kroner i statsbudsjettet for 2006 og med ytterligere 300 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2007. Ved utgangen av 2008 var hele rammen på 1,3 mrd. kroner disponert. I statsbudsjettet for 2009, jf. St.prp. nr. 1 (2008-2009), ble det vedtatt en økning i investeringsrammen på 800 mill. kroner. Senere ble denne rammen økt til 1,2 mrd. kroner, jf. St.prp. nr. 37 (2008-2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid*, slik at samlet investeringsramme under ordningen kom opp i 2,5 mrd. kroner.

Praksis har tidligere vært at den fastsatte investeringsrammen har blitt disponert fullt ut, selv om dette innebar at rammen ble disponert over mer enn ett budsjettår. Stortingsvedtaket om den økte investeringsrammen for 2009 på 1,2 mrd. kroner, jf. Stortingets behandling av St.prp. nr. 37 (2008-2009), vedtak IV, innebærer at eventuell udisponert ramme i 2009 ikke er disponibel i neste budsjetttermin. Udisponert del av investeringsrammen ved årsskiftet 2009/2010 var på om lag 500 mill. kroner.

3.4 Rentekompensasjonsordningen 2005-2009

Ved utgangen av 2009 er det i løpet av perioden 2005-2009 gitt tilsagn om rentekompensasjon for 2 mrd. kroner av den samlede investeringsrammen på 2,5 mrd. kroner. Tilsagnene fordeler seg på prosjekter relatert til rundt 500 kirker i 231 kommuner, dvs. nær en tredjedel av landets kirker. Dette gir en gjennomsnittlig tildeling på 4 mill. kroner av investeringsrammen til hver kirke. Rundt 70 pst. av prosjektene gjelder fredete og kulturhistorisk verdifulle kirker.

Etter retningslinjene for ordningen må prosjekter igangsettes innen 18 måneder og ferdigstilles innen tre år etter at tilsagn er gitt. Det er hittil søkt om utbetaling av tilskudd (rentekompensasjon) for investeringskostnader tilsvarende 650 mill. kroner, som er 30 pst. av gitte tilsagn. Ved årsskiftet 2009/2010 hadde Husbanken registrert et antall prosjekter med samlede investeringskostnader på 310 mill. kroner hvor det ikke var meldt om igangsettelse innen fristen. Tilsagn om tilskudd hvor det ikke var søkt om utbetaling innen tre år, utgjorde ved siste årsskifte investeringskostnader på ca. 170 mill. kroner. Årsaken til forsinkelser, eller at prosjekter ikke realiseres innen den frist som er satt, kan være flere. I slike tilfeller blir tidligere tilsagn trukket tilbake og det må i tilfelle sendes ny søknad for å komme inn under ordningen.

En del større kommuner har fått tilsagn om rentekompensasjon til relativt omfattende prosjekter, som Vår Frue kirke og Lademoen kirke i Trondheim, Domkirken i Oslo og St. Petri kirke i Stavanger. Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger har samlet fått tilsagn på vel 700 mill. kroner av investeringsrammen.

Utgifter til investeringer/istandsetting av kirker framkommer i de kirkelige fellesrådenes regnskaper. Regnskapene viser en betydelig økning i fellesrådenes investeringsutgifter til kirkebygg de senere år, særlig i 2007 og 2008. I 2007 økte investeringene med 190 mill. kroner (85 pst.) fra 2006 og i 2008 med 145 mill. kroner (35 pst.) i forhold til 2007. Veksten representerer mer enn en fordobling i løpet av to år. Økningene i de årlige investeringsutgiftene overfor kirkebyggene må ses i sammenheng med de senere års styrking av kommuneøkonomien og de særlige tiltakene som har vært rettet mot kirkebyggene, først og fremst rentekompensasjonsordningen.

Nær halvparten av prosjekter godkjent under ordningen, gjelder istandsetting av grunnmurer, gulv, tak, vinduer, tårn og overflater inne og ute. Dette er områder som i KA's rapport om kirkenes

vedlikeholdstilstand framheves som særlig dårlige, særlig for de eldste kirkene.

4 Departementets forslag

Behovet for istandsetting av kirkebygg er fortsatt betydelig. Rentekompensasjonsordningen for kirkebygg er statens viktigste tiltak for å stimulere til sikring og istandsetting av kirkebyggene. Ordningen har hatt en betydelig effekt de årene den har virket. I 2009 ble det gitt tilsagn om rentekompensasjon for investeringer tilsvarende om lag 700 mill. kroner. Gjennomsnittlig tilsagn i årene 2005-2007 var på rundt 400 mill. kroner per år.

Behovet for å styrke brannsikkerheten for kirkene er aktualisert i senere tid. Hønefoss kirke ble totalskadet av brann i januar 2010. Kirken hadde ikke installert brannvarslingsanlegg. En nylig gjennomført undersøkelse av landets kirker viser at ca. 1/3 av kirkene mangler brannvarslingsanlegg. Utgifter til brann- og andre sikringstiltak for kirkene (innbrudd/tyveri) omfattes av rentekompensasjonsordningen. Ordningen stimulerer til slike sikringstiltak.

Departementet går ut fra at flere sikrings- og istandsettingsprosjekter er under planlegging i kommunene. Disse kan komme i fare for ikke å bli realisert dersom den udisponerte rammen i 2009 ikke gjøres tilgjengelig.

Departementet viser til dette og foreslår at det gis adgang til å gi rentekompensasjon for en inves-

teringsramme i 2010 som tilsvarende den udisponerte investeringsrammen i 2009, dvs. 500 mill. kroner, jf. forslag til vedtak I.

For bevilgningen i saldert budsjett 2010 under kap. 582, post 61 for 2010 ble det lagt til grunn at investeringsrammen for 2009 ble benyttet fullt ut, med en budsjettmessig helårseffekt i 2010. Bevilgningsbehovet i 2010 reduseres med 14,7 mill. kroner som følge av at hele investeringsrammen likevel ikke ble disponert fullt ut i 2009. Forslaget om en investeringsramme på 500 mill. kroner i 2010 innebærer isolert sett et økt bevilgningsbehov på 7 mill. kroner i 2010. Departementet foreslår etter dette at bevilgningen på kap. 582, post 61 nedjusteres med 7,7 mill. kroner, fra 69,1 mill. kroner til 61,4 mill. kroner, jf. forslag til vedtak II. Den budsjettmessige helårseffekten av investeringsrammen på 500 mill. kroner i 2010, vil først komme i 2011.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i statsbudsjettet for 2010 under Kommunal- og regionaldepartementet (rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg).

Vi HARALD, Norges Konge,

st ad f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om endringer i statsbudsjettet for 2010 under Kommunal- og regionaldepartementet (rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om endringer i statsbudsjettet for 2010 under Kommunal- og regionaldepartementet (rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg)

I

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2010 kan gi nye tilsagn om rentekom- pensasjon tilsvarende en investeringsramme på 500 mill. kroner over kap. 582, post 61 Rentekompensasjon – kirkebygg.

II

I statsbudsjettet for 2010 blir det gjort følgende endring:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
582		Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg og kirkebygg	
	61	Rentekompensasjon kirkebygg, <i>kan overføres</i> , nedsettes med fra kr 69 100 000 til kr 61 400 000	7 700 000

=====

Trykke. AS O. Friedr. Annesen. Mars 2010